

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Юридичний факультет
Кафедра теорії та історії держави і права

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента
ПРАВА ЛЮДИНИ І БІОМЕДИЦИНА
підготовки бакалавра
спеціальності 081 «Право»
освітньої-професійної програми Право
денної форми навчання

Силабус вибіркового освітнього компонента «Права людини і біомедицина» підготовки бакалавра, галузі знань 08 Право, спеціальності 081 «Право», за освітньо-професійною програмою Право

Розробник: доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права **Щирба М.Ю.**

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

_____ (Кравчук В. М.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права

протокол № 1 від 30 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри:
_____ (Яцишин М. М.)

© Щирба М.Ю., 2022 р.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
		Вибіркова
Денна форма навчання	08 право 081 право Право Магістр	Рік навчання: 2-ий
Кількість годин/кредитів 180/ 6		Семестр: 4-ий
ІНДЗ: є		Лекції: 28 год
		Практичні (семінарські): 28 год
		Самостійна робота: 110 год
		Консультації: 14 год
		Форма контролю: залік
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача

ППП: Щирба Мар'яна Юріївна

Науковий ступінь: доктор юридичних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри теорії та історії держави і права

Контактна інформація: mariannashchirba@gmail.com

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента

Розвиток генетики, новітніх репродуктивних технологій, трансплантаційної сфери, клонування органів і тканин, методики зміни статі зумовили трансформацію та модернізацію правової сфери як матриці встановлення і забезпечення необхідної соціальної реальності відповідно до сучасного історичного розвитку людства.

Метою вивчення курсу є одержання студентами поглиблених знань з дискусійних морально-етичних проблем та їх правового встановлення, з-поміж яких статус ембріона і плода як пацієнта, втручання в геном людини, клонування, допустимість зміни статі та пересадки органів, репродуктивних методик з врахуванням новітніх досягнень медицини, генної інженерії, біоетики, соціології, конфліктології, демографії, культурології, релігії, економіки тощо.

2. Пререквізити

- Теорія права
- Права людини в умовах глобалізації
- Право біоетики

Постреквізити

- Правовий захист пацієнтів в правозахисному механізмі України
- Медичний туризм: аспекти правового врегулювання

3. Мета і завдання освітнього компонента

Мета вивчення освітнього компонента «Права людини і біомедицина» – отримання студентами знань щодо нормативно-правового забезпечення сфери біомедицини в Україні; прав людини як пацієнта на інновації в медицині (медико-біологічний експеримент, репродуктивні технології, донорство та трансплантацію, терапевтичне клонування); інформованої згоди пацієнта на медичну допомогу/медичні послуги/інновації в сфері охорони здоров'я та право відмовитися від них; правового регулювання лікарської таємниці; обробки персональних даних у сфері біомедицини; міжнародних стандарти; практики Європейського суду з прав людини в сфері захисту прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини.

Завдання вивчення освітнього компонента полягають у поглибленні теоретико-правових знань та формуванні практичних умінь щодо аналізу елементів правового статусу людини як пацієнта при застосуванні інноваційних технологій в сфері біомедицини на основі аналізу законодавства близько тридцяти зарубіжних країнах, що дасть змогу виокремити сильні та слабкі сторони правового регулювання вказаної сфери, а відтак запропонувати конкретні заходи щодо удосконалення чинного національного законодавства з означених питань і визначенням чіткої межі між правами людини в сфері біомедицини та інтересами суспільства і майбутніх поколінь.

4. Результати навчання (Компетентності)

До кінця навчання здобувачі оволодіють такими компетентностями:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

5. Структура освітнього компонента

Освітній компонент «Права людини і біомедицина» складається з двох змістових модулів:

Змістовий модуль 1: Біомедицина як наука і навчальна дисципліна.

Змістовий модуль 2: Правове регулювання біомедичних технологій. Захист прав людини у сфері біомедицини.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек .	Лабор .	Сам. роб.	Конс .	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Біомедицина як наука і навчальна дисципліна						
Тема 1. Предмет та методологія біомедицини як		2				

науки і навчальної дисципліни						
Тема 2. Біомедицина та біоетика: співвідношення та взаємодія		2	2	5		5
Тема 3. Договірні та інституційні механізми міжнародно-правового регулювання відносин у контексті досягнень біомедицини: аспекти імплементації			2	15	2	5
Разом за модулем 1	28	4	4	20	2	10
Змістовий модуль 2. Правове регулювання біомедичних технологій. Захист прав людини у сфері біомедицини						
Тема 4. Реалізація, обмеження, порушення та захист прав людини в контексті застосування інноваційних біотехнологій		2	2	8		5
Тема 5. Лікарська таємниця і захист медичних даних		2	2	8	2	5
Тема 6. Добровільна та інформована згода пацієнта/учасника медичного експерименту		2	2	12		5
Тема 7. Клінічні дослідження. Медико-біологічні експерименти		2	2	10	2	5
Тема 8. Генетичні дослідження. Видозміна генома людини		2	2	10		5
Тема 9. Біомедичні дослідження в національному та міжнародному праві		2	2		2	5
Тема 10. Захист біомедичних прав в практиці ЄСПЛ		2	2	10	2	5
Тема 11. Визначення в національній та міжнародній правовій практиці факту зародження життя людини		2	2	10		5

Тема 12. Застосування допоміжних репродуктивних технологій. Генетична діагностика та селекція ембріонів		2	2	8		5
Тема 13. Трансплантація органів та тканин організму людини		2	2	6	2	5
Тема 14. Евтаназія та захист права на життя в національному та міжнародному праві		2	2		2	5
Тема 15. Біотероризм		2	2	4		10
Разом за модулем 2	152	24	24	90	12	75
Види підсумкових робіт						
ІНДЗ						25
Всього годин/Балів	180	28	28	110	14	100

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота є складовою частиною навчального процесу, від якої значною мірою залежить розвиток юридичного мислення, засвоєння навчального матеріалу, формування правової культури майбутнього юриста.

Навчальний матеріал освітнього компонента «Права людини біомедицина», передбачений для засвоєння здобувачами в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час аудиторних навчальних занять.

Види самостійної роботи:

- ✓ самостійна робота під час аудиторних занять;
- ✓ позааудиторна самостійна робота;
- ✓ самостійна робота під контролем викладача - індивідуальні заняття з викладачем, у тому числі із використанням інтернет-ресурсів.

Форми самостійної роботи:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
 - вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
 - підготовка проєктів, у тому числі у малих групах;
 - підготовка до практичних занять;
 - підготовка до різних форм поточного контролю;
 - систематизація вивченого матеріалу дисципліни
- виконання завдання для модульної контрольної роботи;

перед

- підготовку реферативної доповіді;
- пошук (підбір) джерел для підготовки презентацій за заданою тематикою.

IV. Політика оцінювання

Для освітнього компонента «Права людини і біомедицина» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: проведення попереднього, поточного і підсумкового контролю знань студентів. Оцінювання знань студентів на основі даних поточного контролю знань відбувається за допомогою контролю активності роботи студента під час вивчення програмного матеріалу дисципліни, включаючи відповіді на семінарських заняттях, підготовка доповідей, повідомлень та аналітичних матеріалів тощо.

Комунікація

Основною платформою для комунікації викладача зі студентами є Viber-спільнота, яка створюється викладачем та працює протягом навчального семестру/року.

Крім того додатковий матеріал для підготовки до практичних занять, іспиту та заліку розміщений на сторінці освітнього компонента «Права людини і біомедицина» на платформі дистанційного навчання Moodle.

Індивідуальна консультація може бути надана студенту у телефонному режимі та у формі відповіді на письмовий запит, надісланий на вайбер викладача.

Політика викладача щодо студента

Формуючи лекційний матеріал і практичні завдання, викладач створює умови для найбільш ефективного засвоєння здобувачем освіти знань в рамках пропонованого освітнього компонента. Досягнення відповідної мети слугує, зокрема визначення тих питань, що за рівнем складності можуть бути вивчені студентом в рамках самопідготовки.

При цьому в ході викладення освітнього компонента викладач використовує сучасні наукові методи, спрямовані в тому числі на розвиток у здобувачів освіти критичного мислення і вміння самостійно аналізувати обставини правової реальності та давати їм оцінку з точки зору положень чинного законодавства України і норм міжнародного права.

Відвідування лекційних і практичних занять здобувачем освіти покликано забезпечити отримання ним концентрованих знань, що досягається у тому числі безпосередньою участю в обговоренні відповідної тематики, а також зверненням до викладача із запитаннями з метою конкретизації тих чинних аспектів предмету розгляду. Поряд із цим, для забезпечення освітнього компонента викладач використовує сучасні технології, зокрема марні сервіси і освітні платформи, чим створює можливість для самостійного ефективного засвоєння здобувачем освіти пропонованого матеріалу у межах елементів структури освітнього компонента. У зв'язку з цим, якщо інше не встановлено положеннями нормативно-правових документів Університету,

здобувач освіти, який пропустив лекційне або практичне заняття, може самостійно опрацювати відповідний матеріал і пройти контроль знань з використанням відповідних електронних сервісів або ж пройти контроль знань на одному з практичних аудиторних занять. Також у разі необхідності здобувач освіти може віддати консультацію з конкретної теми для заповнення прогалин у знаннях.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Порушення академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація - свідоме зміна чи модифікація в жоденяких даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман - надання завідомих неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільги чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання -
свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;
надання здобувачам освіти під час проходження ними
оцінювання результатів навчання допомогичи створення перешкод, не
передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;
вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза,
примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з
метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

Політика щодо дедалайнів та перескладання

Поточний контроль за темами освітнього компонента здійснюється в рамках практичних занять, що проводяться згідно з розкладом.

Здобувач освіти має право повторно скласти поточний контроль за темою лише один раз.

Якщо тема передбачає надання здобувачем освіти усної відповіді щодо питань плану теми, а також вирішення юридичної задачі, здобувач освіти має право повторно скласти ту частину (ті частини) завдань, за які ним одержані бали нижче максимальних.

Зараховується найбільший результат, одержаний здобувачем освіти за результатами складання відповідної частини завдань або їх повторного складання.

Ліквідація академічної заборгованості здійснюється централізовано для всіх здобувачів освіти у визначений викладачем час до дати, встановленої для повторного проведення іспиту («перша, друга та третя відомості»).

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу з освітнього компонента на підставі результатів виконання всіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру: аудиторної роботи під час лекційних, практичних (семінарських, індивідуальних), лабораторних занять (тощо) самостійної роботи, виконання ІНДЗ, контрольних робіт тощо.

Модульні контрольні роботи не плануються, не проводяться.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом (програмою) освітнього компонента. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості шляхом виконання комплексного контрольного завдання у формі тестів. У цьому випадку бали, набрані під час

поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100.

Повторне складання заліку з освітнього компоненту допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан (директор) факультету (інституту).

Залік відбувається в період заліково-екзаменаційної сесії, передбаченої навчальним планом, згідно із затвердженим графіком освітнього процесу і розкладом.

Форма підсумкового контролю – залік проводиться у формі складання здобувачами усних відповідей на питання затверджені попередньо на засіданні кафедри, викладені у силабусі та на сторінці курсу на платформі дистанційного навчання у середовищі Moodle.

Питання, що виносяться на залік

1. Предмет та методологія біомедицини як науки і навчальної дисципліни
2. Доступність охорони здоров'я та безпечність медичної допомоги.
3. Принцип партнерської взаємодії у системі відносин надання медичної допомоги
4. Відмова від медичного втручання
5. Право неповнолітньої особи пацієнтів на інформовану згоду при медичному втручанні
6. Особливості права на згоду осіб, які страждають від психічних захворювань
7. Політичні, соціально-економічні та ідеологічні гарантії прав особи при отриманні медичної допомоги та медичних послуг
8. Юридичні гарантії прав особи при отриманні медичної допомоги та медичних послуг
9. Договірні та інституційні механізми міжнародно-правового регулювання відносин у контексті досягнень біомедицини: аспекти імплементації
10. Реалізація, обмеження, порушення та захист прав людини в контексті застосування інноваційних біотехнологій
11. Застосування допоміжних репродуктивних технологій
12. Генетична діагностика та селекція ембріонів
13. Лікарська таємниця: правове регулювання. Кримінальна відповідальність лікаря
14. Захист медичних даних особи
15. Добровільна та інформована згода пацієнта/учасника медичного експерименту
16. Генетичні дослідження. Видозміна генома людини
17. Терапевтичне та репродуктивне клонування
18. Заборона клонування людини в національному та міжнародному праві
19. Біомедичні дослідження в національному та міжнародному праві
20. Захист біомедичних прав в практиці ЄСПЛ

21. Визначення в національній та міжнародній правовій практиці факту зародження життя людини
22. Евтаназія та захист права на життя в національному та міжнародному праві
23. Біотероризм
24. Застосування Конвенції Ов'єдо в ході прийняття судових рішень щодо права на життя

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

БАЛИ ЗАРАХУВАННЯ ФОРМАЛЬНОЇ, НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Види студентської наукової та практичної активності	Кількість балів
Публікація наукової статті в періодичному виданні студентських наукових праць	10
Виступ на Міжнародній, Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції з публікацією тез доповіді	5
Участь у II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських олімпіад	до 20
Участь у II етапі Всеукраїнського конкурсу наукових робіт	до 20
Участь у всеукраїнських та міжнародних змаганнях MootCourt	до 20
Участь у роботі юридичної клініки “AdASTRA” згідно реєстру клініцистів	до 10
Участь у правопросвітніх заходах організованих громадськими організаціями в межах національних та міжнародних грантів.	до 5
Проходження курсів, тренінгів, воркшопів та інших видів неформальної освіти в межах тематики освітнього компонента	до 10

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Булеца С. Б. Дотримання прав пацієнтів в українському законодавстві: проблеми та способи вирішення. Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення): матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 17 – 18 квіт. 2008). Львів, 2008. С. 38 – 41.

2. Гревцова Р. Ю. Деякі питання законодавчого забезпечення розвитку охорони здоров'я в Україні. Часопис Академії адвокатури України. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2013_2_10.

3. Запорожан В. М., Аряєв М. Л. Біоетика та біобезпека: Підручник / В. М. Запорожан, М. Л. Аряєв. К.: Здоров'я, 2013. 456 с.

4. Згречча Е. Біоетика : підручник / Е. Згречча, А. Дж. Спаньйола, М. Л. ді Петро ; пер. з італ. В. Й. Шовкун. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2007. 672 с.

5. Ісмаїлова У. Ш. Поняття, загальна характеристика й ознаки категорії «лікарська таємниця» в законодавстві України. Право і суспільство. 2016. № 4. С. 35 – 40.

6. Кашинцева О. Наріжні проблеми захисту прав людини у сфері біотехнології

та медицини // Право України. 2009. № 4. С. 152–157.

7. Короткий Т.

Правові аспекти клонування людини. Вісник Національної академії наук України. 2002. № 3. С. 46–52.

8. Марко Я. Р. Реалізація права людини на репродукцію методом сурогатного материнства: теоретико-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Кривий Ріг, 2018. 19 с.

9. М. Ю. Щирба Пропозиції удосконалення регулювання правового статусу донора в Україні // Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26-27 січня 2018 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2018. С. 166–168.

10. Степурко Т. Г., Павлова М., Грига І. М., Оксамитна С. М., Гроот В. Неформальні платежі пацієнтів медичних закладів в Україні та Болгарії. Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки. 2013. Т. 148. С. 83 – 93.

11. Стефанчук Р. О. Особливості правової регламентації та систематизації прав пацієнтів в Україні. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2004. № 3. С. 39 – 44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2004_3_9. Стеценко С. Г., Шатковська І. В. Медичне право України (правове забезпечення лікарської таємниці). Київ: Атіка, 2010. 144 с.

12. Стеценко С., Сенюта І. Законодавче забезпечення охорони здоров'я в Україні. Право України. 2007. № 6. С. 96 – 100.

13. Танасійчук І. М. Правове регулювання прижиттєвого донорства у зарубіжних країнах. Вісник Одеського національного університету. Сер.: Правознавство. 2016. Т. 21, вип. 2. С. 128-137.

14. Ташлицька Н. М. Згода особи на медичне втручання у системі кримінального та медичного законодавства України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2016. Вип. 20. С. 136 – 139.

15. Щирба М. Ю. Право пацієнта на відмову від медичного втручання // Актуальні питання реформування правової системи : зб. матеріалів XV Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 1-2 червня 2018 р.) / уклад. Л. М. Джурак. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. С. 16–19.

16. Щирба М. Ю. Моральна адаптація суспільства до нових досягнень біомедицини: питання сурогатного материнства // Державотворення та правотворення в Україні: проблеми та перспективи розвитку: матеріали учасників III-ої заочної науково-практичної конференції (Львів, 11 квітня 2016 р.). Львів: ННПП НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 303–306.

17. Щирба М. Ю. Особливості статусу пацієнта в умовах викликів COVID-19 // Журнал східноєвропейського права. 2020. № 78. С. 80–84.